

5. juni i år sa Stortinget ja til to nye sivile satellitter uten å kjenne til et toårig samarbeid mellom det amerikanske og norske forsvarsdepartementet om bruk av satellittene for alle amerikanske militære styrker nord for Polarsirkelen, også atomubåter.

I tolv artikler har NRK i etterkant kunnet opplyse Stortinget og norsk offentlighet om det militære samarbeidet med USA, og faren for at Norge kan bli dratt inn i en stormaktkonflikt, også i verdensrommet. Stormaktene mener den neste større konflikten vil bli avgjort i verdensrommet, ifølge nestsjef Tom Rykken i Etterretningstjenesten i Oslo militære samfund 25. september i fjor. En bred opposisjon i Stortinget har stilt spørsmålstegn ved regjeringens informasjonsplikt overfor Stortinget.

Arbeidet hadde sitt utspring i tilegnet kunnskap i arbeidet med Brennpunkt-produksjonen Pentagons Øye i 2005. Fokus i Brennpunkt-produksjonen var etterretningsradaren Globus II i Vardø sin rolle i det amerikanske rakettforsvaret, men arbeidet med programmet ga også kunnskap om radarens funksjon for amerikansk krigføring mot satellitter, som jeg ikke kunne bruke i programmet.

Nettressurser, som offisielle amerikanske dokumenter – dels lekkede Wikileaks-dokumenter - og utredninger fra forskere og kontaktdata om ressurspersoner, gav meg innsikt at verdensrommet er en ny viktig krigsarena, og har en viktig rolle i den utviklingen, helt ukjent for offentligheten.

Det ble ikke anledning å utnytte denne kunnskapen for nye produksjoner i NRK. Løsningen var å ta permisjon fra NRK å skrive ei bok, Satellittkrigen. (2011) I arbeidet med boka kartla jeg gjennom nettsøk eksperter over hele verden, og besøkte disse i Europa, USA og Canada. Nye kontakter ble etablert ved foredrag om boka i Sverige, Russland, Frankrike, India og USA for den norske utgaven og den engelske utgaven The Satellite War. Disse kontaktene skulle vise seg senere å bli verdifulle i fjorårets arbeid med de norske satellittene for nordområdene.

Boka Satellittkrigen omhandlet også norsk satellittvirksomhet på Svalbard og i Antarktis, som også skulle bli viktig for dette prosjektarbeidet. Post- og teletilsynet kunne gi oversikt over de vel 100 satellitter den gang som hadde tillatelse til å laste ned data på Svallsat ved Longyearbyen. I søknadene om tillatelser til å bruke Svalbard stod det lite eller ingenting om militære formål, men nettsøk på navn på satellittene, nettsøk med kombinasjon av navn og militære begreper som «security», «intelligence» og «warfare» viste at mange av satellittene hadde militære formål.

Denne kunnskapen om sivil/militært samarbeid og at militære oppgaver ikke blir omtalt var viktig for å tro at det også kunne være tilfelle for det sivile satellittprosjektet som gikk gjennom i Stortinget i fjor. Jeg tilegnet meg også verdifull generell kunnskap om satellitvirksomhet, som jeg også hadde nytte av i fjor for å forstå utvikling.

Arbeidet med boka Satellittkrigen hadde også en annen direkte relevans for prosjektet. Det var næringskomiteen i Stortinget som behandlet Norges tilknytning til satellittsystemet Galileo, selv om satellittsystemet har stor sikkerhetspolitisk- og utenrikspolitisk betydning. Referat fra næringskomiteens behandling viste at saken ble behandlet som en ren næringspolitisk sak. Jeg visste at noe sånt kunne skje igjen. Det skjedde da også da de nye satellittene for nordområdene ble behandlet som en ren nærings sak.

I arbeidet med min andre bok Spionbasen(2015) brukte jeg internasjonal og norsk litteratur, nettressurser og offentlige dokumenter for å få mer kunnskap om verdensrommets økende betydning for krigføring i alle domener; sjø, luft, land, verdensrommet og cyber. Jeg visste at Norge allerede var viktig for amerikansk krigføring i verdensrommet på grunn av radarsystem i Vardø. Jeg

var klar over at Høyre-Fremskrittsparti-regjering ville styrke de militære samarbeidet med USA ytterligere, blant annet med kjøp av nye overvåkingsfly for nordlige områder.

Med Frank Bakke-Jensen som ny forsvarsminister i oktober 2017 var jeg nysgjerrig på nye politiske signaler. I sin første årstale i Oslo militære samfund lagt på nett varslet han utbygging av satellitter for nordområdene. Dette var nytt, men ikke konkretisert nærmere.

Jeg kom på at jeg har sett en merkelig posting på Facebook av den amerikanske satellitteksperten Brian Weeden, som jeg traff i Vancouver i arbeidet med Satellittkrigen, med en lenke til en artikkel om at Pentagon for første gang skal utplassere eget utstyr på en annen lands satellitt for å gjøre seg mindre sårbar og spare penger. Det landet var Norge. Artikkelen referer ingen personer tilknyttet norske myndigheter.

Jeg googler etter nye norske satellittprosjekt.

Jeg finner en pressemelding fra Næringsdepartementet der næringsminister Torbjørn Røe Isaksen forteller at regjeringa stiller seg bak to nye sivile satellitter for bedre bredbånddekning i Nordområdene. Jeg sjekker hvor langt saken er kommet, og det viser seg at samme dag går saken enstemmig gjennom i Stortingets næringskomite, som en ren næringspolitisk sak. Jeg finner på nett raskt mye om det norsk-amerikansk militære samarbeidet, også en høring i Kongressen noen måneder tidligere. Stortinget er ikke kjent med dette.

Dager etter at saken gikk enstemmig gjennom i plenum i Stortinget, offentliggjorde NRK den første artikkelen om saken.

Kildebruk med omfattende bruk av internasjonale kilder, som jeg har redegjort om arbeid for å skaffe meg tidligere, går fram av artikler. I artiklene går det også fram at anonyme kilder i Forsvarsdepartementet har vært viktig for gjennomføringen. En viktig motivasjon for kilden var at det skulle komme fram korrekt informasjon.

Representanter fra ulike politiske partier har fått slippe til med sitt syn. Stortingsrepresentant Erlend Larsen(H) sendte likevel en klage på artikkelserien om ensidighet. Saken ble blant avvist av Pressens Faglige Utvalg, PFU.

NRKs artikler har ført til at saken ble tatt opp i ny plenumsdebatt i Stortinget uka etter, og i hittil to skriftlige spørsmål i etterkant til forsvarsministeren. Både Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV, Rødt og Miljøpartiet De Grønne har vært kritiske. Utenriksdepartementet i Moskva har kommet med en omfattende uttalelse med sterkt kritiske bemerkninger til Norges militære rolle i verdensrommet. SV har varslet et tredje skriftlig spørsmål, og saken kan komme opp for kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Viser ellers til lenke med vedlagte artikler <https://www.nrk.no/emne/militaert-samarbeid-om-satellitter-1.14173213> (De første artiklene vises ved å klikke «Vis flere»).

Sakene har til nå om lag 400 000 lesere. Det er i tillegg laget radiosaker basert på nettartiklene.

Vadsø 13.1.2019